

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaki

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

-

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

-

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Taaleri Energia kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsiksi ("luonnos").

Luonnoksen 68 §:n toisessa momentissa säädetään, että tuulivoimalan, joka ei sijaitse maakuntakaavassa määritetyllä tuulivoima-alueella, tulee sijaita vähintään 8 x kokonaiskorkeuden etäisyydellä olevista asuinrakennuksista ja kaavoissa määritetyistä asuinrakennuspaikoista. Taaleri Energia pitää tätä rajoitusta vahingollisena koko Suomen talouskasvulle ja hallitusohjelman muiden tavoitteiden vastaisena. Etäisyysrajoitus on yhtä teollisuuden alaa perusteettomasti syrjivä.

ETÄISYYSRAJOITUS ROMUTTAA PUHTAAN SIIRTYMÄN INVESTOINNIT

Hallitus pyrkii ohjelmansa mukaan lisäämään merkittävästi puhtaan energian tuotantoa samalla kun puhtaan siirtymän investointialto tarjoaa mahdollisuuden teollisuuden uudistumiselle. Konsulttiyhtiö FCG laati vuonna 2024 arvion ympäristöministeriölle eri etäisyysrajoitusten vaikutuksista tuulivoimarakentamiseen. Arvion mukaan yli 1000 metrin etäisyysrajoitus rajoittaa tuulivoimarakentamista tavalla, joka vaarantaa sähköntuotannon lisäämisen. Jo 1500 metrin vähimmäisetäisyyden on arvioitu vähentävän merkittävästi potentiaalisten tuulivoima-alueiden määrää. Silti luonnoksessa on esitetty etäisyys, joka tarkoittaisi moderneilla voimalakorkeuksilla noin 2400–2800 metriä.

Vaikka selvitykset osoittaisivat, että voimalapaikkoja jää myös tällaisen rajoituksen jälkeen, on huomioitava, että paikat ovat lähinnä teoreettisia. Kartalla näkyvä voimalapaikka ei tarkoita toteuttamiskelpoista hanketta. Rajoitus vaarantaisi merkittävästi jo suunniteltuja hankkeita, sillä hankkeita suunnitellaan tietyn voimalamäärän perusteella. Jos volyymia pienennetään merkittävästi on hyvin mahdollista, ettei hankkeen rakentaminen ole enää kannattavaa. Sellaisten alueiden osalta, joille ei ole olemassa olevaa suunnitelmaa, ei ole mitään takeita alueen soveltuvuudelle tuulivoimarakentamiselle. Rakentamista rajoittavat esimerkiksi kunnan halukkuus kaavoittaa aluetta, mahdollisuudet liittyä sähköverkkoon, maanomistajien halukkuus vuokrata alueet, sekä yhteisymmärrys paliskuntien kanssa poronhoitoalueilla.

ETÄISYYSRAJOITUS ON PERUSTEETON

Korkeuteen perustuvaa etäisyysrajoitusta perustellaan luonnoksessa esimerkiksi melu- ja välkevaikutuksilla, vaikka äänen leviäminen ei riipu voimalan koosta tai tehosta. Suomessa on jo käytössä tieteeseen perustuvat ja vakiintuneet käytännöt, jotka mahdollistavat riittävän etäisyyden tapauskohtaisen määrittelyn vaikutusten perusteella. Nykykäytännön perusteella tuulivoimaan sovelletaan jo tiukempia melumääräyksiä verrattuna muuhun teolliseen toimintaan. Lisäksi Suomen etäisyysvaatimukset ovat Euroopan tiukimpia. Mikäli melu- ja välkevaikutusta haluttaisiin vähentää, tulisi tiukentaa melu- ja välkeohjeistoja.

ETÄISYYSRAJOITUS JOHTAA EI-TOIVOTTUIHIN HEIJASTUSVAIKUTUKSIIN

Etäisyysrajoitus johtaisi tilanteeseen, jossa suunnitellut tuulivoima-alueet toteutettaisiin vanhemmilla ja vähemmän tehokkailla pienemmillä voimaloilla. Tällöin voimaloita tarvitaan enemmän saman energiamäärän tuottamiseen ja niiden tuottama sähkö on kalliimpaa. Niin ikään vaikutukset maisemaan ovat suuremmat, kun voimaloiden kokonaismäärä kasvaa. Useamman pienemmän voimalan liike on nopeampaa ja aiheuttaa rauhattomamman yleisvaikutelman maisemaan. Myös infrastruktuuria, kuten tiestöä voimaloiden rakentamista ja huoltoa varten, perustuksia ja nostokenttiä sekä johtoja joudutaan rakentamaan enemmän. Toteutuessaan etäisyysrajoitus pakottaisi tuulivoimahankkeita sekä sähkönsiirtoinfrastruktuurin rakentamista Pohjois-Suomeen, kauemmas kaupunkiasutuksesta luonnontilaisille erämaa-alueille, poronhoitoalueille sekä saamelaisien kotiseutualueille.

Etäisyysrajoitusta ei luonnoksen mukaan sovellettaisi maakuntakaavoituksessa, jolloin maakuntakaavojen tuulivoima-alueet ja niille sijoittuvat tuulivoimaosayleiskaavat voisivat periaatteessa sijaita nykysääntelyn mukaisella etäisyydellä asutuksesta. Toteutuessaan esitys johtaisi siihen, että maakunnat käytännössä määrittelisivät mitkä tuulivoimahankkeet ovat toteuttamiskelpoisia ja siten sen, mihin kuntiin tuulivoimarakentamisen tuloksena syntyvät kiinteistöverotulot kohdentuvat.

Hallitus on linjannut varmistavansa tuulivoimarakentamisen oikeudenmukaisuuden määrittelemällä ja ottamalla käyttöön kansalliset etäisyyssäännöt. Tällä linjauksella niin sanottu oikeudenmukaisuus on kuitenkin hyvin suppeasti tulkittu, sillä rajauksella suojellaan yksinomaan talonmistajien subjektiivisia oikeuksia maisemaan ja tuulivoimavapaaseen ympäristöön. Etäisyysvaatimuksen heijastusvaikutuksia ei voida luonnehtia oikeudenmukaisiksi esimerkiksi kunnallisen itsemääräämisoikeuden näkökulmasta, kun kunnalta evätään tuulivoiman mukaantuomat hyödyt. Etäisyysvaatimus ei liioin ole oikeudenmukainen tuulivoimatoimijoita, luontoarvoja, ilmastoa, saamelaisyhteiskuntaa tai Suomen kansallisia intressejä kohtaan.

ETÄISYYSRAJOITUS ON VÄÄRÄ KEINO HANKKEIDEN HYVÄKSYTTÄVYYDEN PARANTAMISEEN

Luonnoksen 68 §:n kolmannen momentin mukaan ”Edellä 2 momentissa säädettyä vähimmäisetäisyyttä ei sovelleta, jos kaikki ne maanomistajat ja maanvuokraoikeuden haltijat, joiden omistama asuinrakennus tai kaavassa osoitettu asuinrakennuspaikka sijaitsee lähempänä kuin kahdeksan kertaa tuulivoimalan kokonaiskorkeuden etäisyydellä suunnitellusta tuulivoimalasta, antavat tähän kirjallisen suostumuksensa.” Muotoilu on toteuttamiskelvoton. Yksikin vastustaja riittäisi estämään kaavoittamisen, mikä antaa yksittäisen asukkaan mielivallalle suhteetonta painoarvoa. Asukas voisi pyytää suostumuksestaan summan, joka on moninkertainen hänen kiinteistönsä arvoon nähden. Suostumus olisi lisäksi kertaluontoinen ja koskisi vain kulloinkin laadittavaa kaavaa, mikä lisäisi hankekehityksen epävarmuutta olennaisesti.

Luonnoksessa ei ole myöskään määritelty, missä vaiheessa asuinrakennuksella tulee olla rakennuslupa myönnettynä, jotta sitä koskisi etäisyysrajoitus. Näin luonnos mahdollistaa strategiset rakennuslupahakemukset, jotka tehdään maatuulivoimahankkeen viivyttämistarkoituksessa ja kuormittavat rakennusvalvontaa.

Kaikista teollisista sähköntuotantomuodoista tuulivoima on ollut Energiateollisuuden vuosittaisessa kyselyssä koko 2000-luvun ajan suosituin ja hyväksytyin tuotantomuoto Suomessa. Paikalliset haasteet hyväksyttävyyden osalta tulisi jatkossakin ratkaista paikallisesti, kuntatasolla. On selvää, että sääntely joka johtaisi neuvotteluvalttiin korvauksista jopa yli kahden kilometriin päässä asuvan henkilön kanssa johtaisi hallitsemattomaan tilanteeseen.

ETÄISYYSRAJOITUS OLISI VAHINGOLLINEN SUOMEN TALOUSKASVULLE

Taaleri Energia toteuttaa uusiutuvan energian hankkeita 12 eri maassa ja on nähnyt, miten tuulivoima-ala voidaan kiinteillä etäisyysmääräyksillä ajaa kokonaan alas. Vastaava rajoitus otettiin käyttöön Puolassa vuonna 2016, jolloin uusille voimaloille määriteltiin laissa vähintään 10 x kokonaiskorkeuden etäisyysrajoitus asuinrakennuksista. Niin kutsutulla 10H-säännöllä oli pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia Puolan tuulivoima-alalle. 10H-sääntö käytännössä pysäytti uuden tuulivoiman kehittämisen Puolassa. Käytössä olevalle maalle rakennettiin paljon vanhoja, meluisia ja teholtaan pieniä voimaloita.

Vuosina 2016–2022 aiemmin yksi Euroopan dynaamisimmista tuulivoimamarkkinoista jähmettyi. 10H-säännön voimaantulo oli markkinoille vahva negatiivinen signaali siitä, että energiapolitiikkaa voidaan muuttaa äkkinäisesti ilman sidosryhmäkuulemisia tai pitkäjänteisempää suunnittelua. Sijoittajat näkivät signaalin oireena sääntelyn epävakauksesta ja monet vetäytyivät Puolasta, kohdistuen pääomia suotuisammille markkinoille. Lisäksi 10H-sääntö loi ristiriidan Puolan kansallisen lainsäädännön ja EU-lainsäädännön välille, jonka kautta se oli sitoutunut lisäämään uusiutuvan energiantuotannon määrää järjestelmässään ja vähentämään hiilidioksidipäästöjä.

Maatuulivoimainvestoinnit olivat tuoneet paljon positiivisia vaikutuksia paikallisyhteisöille työpaikkojen, investointien sekä vuokra- ja verotulojen muodossa Puolan maaseudulle. 10H-sääntö esti nämä investoinnit alueilla, jossa taloudellista kehitystä usein tarvitaan eniten. Kunnat menettivät tärkeän työkalun paikallisten budjettien ja yhteisöprojektien tukemiseen. Vaikka 10H-sääntö toteutettiin Puolassa oikeistopopulistien kansalliskonservatiivisen puolueen toimesta vastauksena tuulivoimaopposition pyyntöön ja paikallisen hyväksyttävyyden parantamiseksi, kannatti sama puolue hallituskautensa päätteeksi kyseisen säännön poistamista. Säännön kielteiset heijastusvaikutukset eivät saavuttaneet kansan suosiota, eikä tuulivoimarakentaminen ole vielä käynnistynyt kunnolla uudelleen käyntiin Puolassa. Puolassa sovelletaan 700 metrin etäisyysvaatimusta, ja vähentäminen 500 metriin on juuri hyväksytty uudeksi rajoitukseksi.

Suomessa ei tule toistaa Puolan tekemiä virheitä asettamalla kohtuuton ja yleispätevä etäisyysvaatimus tuulivoimaloille, kun toimialalla on jo vakiintuneet käytännöt, joiden mukaisesti hankkeita kehitetään perustuen lakiin, vaikutustenarviointeihin, mallinnuksiin ja asiantuntijatyöhön. Nykyinen ennakoitava sääntely on keskeinen edellytys hankkeiden suunnittelussa ja päätöksenteossa.

LOPUKSI

Esitetylle etäisyysrajoitukselle ei luonnoksessa ole yhtään hyvää perustelua. Haittavaikutukset ovat kuitenkin ilmeiset. Rajoituksen myötä Suomen tuulivoimarakentamisen suunnittelu, parhaat käytännöt ja hyväksyttävyyden rakentaminen jouduttaisiin aloittamaan uudestaan. Etäisyysrajoituksessa ei vaikuta olevan kyse esimerkiksi terveysvaikutusten vähentämisestä tai jonkin laissa määrätyn oikeuden takaamisesta, vaan arvovalinnasta. Etäisyysrajoituksella suojellaan yksittäisten henkilöiden maisemia luonnon monimuotoisuuden, päästövähennystavoitteiden, energiaomavaraisuuden ja talouskasvun kustannuksella.

Taaleri Energian näkemyksen mukaan Suomella on kaikki mahdollisuudet voittaa globaalissa kilpailussa puhtaan siirtymän investointimaana. Puhtaalla siirtymällä on aito potentiaali nostaa Suomi takaisin hyvinvointivaltioiden kärkeen. Tähän siirtymään tarvitaan paljon uusiutuvaa sähköntuotantoa. Suomen sähkön hintataso on Euroopan alhaisimpia pääasiassa maatuulivoiman ja yhden hinta-alueen ansiosta. Maatuulivoima on edelleen tuotantomuodoista se, jolla on merkittävin, nopeassa aikataulussa toteutettavissa oleva lisäämispotentiaali - merituulivoiman kustannustehokkuuteen ja investointikelpoisuuteen ei voida tässä yhtälössä luottaa. Tämä kehitys on käynnissä markkinaehtoisesti, ja sen pysäyttämiseksi tarvitaan aktiivinen valtion tasolla tapahtuva toimenpide. Luonnoksessa ehdotettu etäisyysrajoitus on sellainen toimenpide.

Jenny-Li Holmström

Johtaja, lakiasiat

Taaleri Energia

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Taaleri Energia kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsiksi ("luonnos"). Luonnoksessa ehdotetaan kaavamenettelyä kaikille yli 10

hehtaarin aurinkovoimahankkeille. Ehdotus on tarpeeton, ja kaavoitustarpeen tulisi jatkossakin perustua tapauskohtaiseen tarkasteluun. Matala kaavoitusraja nostaa pienten ja keskikokoisten hankkeiden kustannuksia ja laskee niiden kannattavuutta, sekä rasittaa tarpeettomasti viranomaisia, hidastaen näin puhdasta siirtymää.

Lisäksi luonnoksen 71 §:n ensimmäisen momentin 2 kohdassa ehdotetaan, että 70 §:ssä tarkoitettua aurinkovoimarakentamista ohjaavaa yleiskaavaa voidaan käyttää, kunhan aurinkovoimarakentamista ei osoiteta merkittävässä määrin metsämaalle. Muotoilu ei ole kannatettava, sillä se on epätarkka ja tulee toteutuessaan johtamaan muutoksenhakuun. Lakivalmistelussa ei tulisi jättää tarkoituksella oikeuslaitoksen tulkittavaksi kysymystä, jonka tulkintalinjaus on ilmeinen. Tämä ei anna riittävää oikeussuojaa hankekehittäjille ja hidastaa usealla vuodella kaikkia aurinkovoimahankkeita, joiden hankealueella on yhtään metsää.

Jenny-Li Holmström

Johtaja, lakiasiat

Taaleri Energia

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto j voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentti luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Ahti Atte
Taaleri Energia Oy